

En døende Moder til sin Datter.

Hun løfted Hovedet. Med Feber i sit Blik hun sagde: „Det er snart forbi! Kom her, mit Barn, mens jeg endnu er klar, og lad mig sige Dig, hvad Pligt Du har, en Gang min Pligt; jeg gjorde den saa godt jeg kunde, men jeg dør, saa hør nu blot!“

Vildt rulled Øjnene, mens disse Raad hun gav sin Datter, der flød hen i Graad. „Tag fat — sid ikke ned og stryg — og vask

Kartoflerne til Bruning godt — kun vask. —

Mandag, hvis det er Tørvejr — se, Du kan

faa Tøjet inden Vinter gjort i Stand — et Spanskrør og en Støvekost — pas paa Servicet — Spisestuen vaskes maa med Soda — Børnene maa ud imens — bon alle Gulve — vi er ganske læns paa Stivelse, — og husk, at naar Du

kun behandler Pigen godt, saa bliver hun — siger ikke op — i gode Hjem

skal Døren altid holdes kun paa Klem — og læg de bedste Stykker pænt i Ring om Stjernen midt i Fadet — mørke Ting misklæder dig — Helsilke skal Du ta' — fej Krogene — sæt dem paa Is — tør a' Kommoden mindst tre Gange daglig, men

puds Ruden en Gang ugentlig, — gaa hen

og køb lidt mere Mel, — og hør, Du ved i Sovekamret falder Gipsen ned —

Løg er ej nær saa godt — hold endelig ved Hjemmet Drengene — det svarer sig, at passe Haven — et Læs Grus, ja tre — de blomstrer tidligt — og lad mig nu se du er en tapper Pige — smil min Skat, smil altid — og nu vil jeg haabe, at Du har det hele faaet rigtigt fat!“

Som alle sine Mødre gik hun bort, og Datteren blev en af samme Sort.

*Charlotte Perkins (Stetson) Gilman.
Oversat af U. Birkedal.*

Annie Besant.

I Anledning af Ch. Sannoms Bemærkninger om min Artikel: „Annie Besant“ tillader jeg mig at anmode om Plads for nedenstaaende Svar.

Frk. Sannom mener for det første, at Mrs. Besant ikke kan være i Besiddelse af „sund Fornuft og aandelig Ligevægt“, fordi hun Gang efter Gang har skiftet Standpunkt og Overbevisning. Det er vist en ret almindelig Antagelse, at det er et Bevis paa Karakterstyrke og „sund Fornuft“ hele sit Liv at staa paa det samme Standpunkt, at nære de samme Overbevisninger baade om politiske, sociale og religiøse Spørgsmaal; dog findes der ogsaa en Del Mennesker — deriblandt undertegnede — som er af en anden Anskuelse, og som mener, at netop de mest sandhedssøgende, de varmeste og ærligste Mennesker — jeg vil kalde dem de stræbende Mennesker, de, hvis Maal er Fremskridt og Udvikling og ikke Stilstand — meget ofte vil tvinges til at skifte Standpunkt.

Frk. Sannoms Omtale af Vendepunktet i Annie Besants Liv — Barnets Sygdom, viser klart, hvor vanskeligt, for ikke at sige umuligt det er paa en saa indskrænket Plads som i en Avisartikels Spalter at opnaa blot en tilnærmelsesvis Forstaaelse; de Læsere, der ikke selv medbringer nogle Forudsætninger eller Berøringspunkter, kan vist næppe undgaa at misforstaa. I det Haab, at en gentagen Læsning af det paagældende Sted i min Artikel dog maaske kan give et andet Syn paa dette Punkt, tillader jeg mig at citere: „I de lange Nætter, da hun i sin kæmpende for sit syge Barn og for Børn vaklende Tro, gennemgik hun de Lidelser, som kun de kender, der selv har gennemgaaet lignende Storme; Uger og Maaneder varede denne Sjælekval, thi kun Fod

for Fod og med blødende Hjærte begyndte hun at betræde den Vej, der førte hende bort fra alt, hvorpaa hun indtil nu havde bygget sit Liv. Men i disse kvalfulde, søvnløse Nætter vandt hun den Livserfaring, der sætter hende i Stand til at dømme mildt og forstaaende om andre. Hun skriversaaledes i „nogle Livsproblemer“: „Mange religiøse Mennesker har for Skik at tale haardt om vantro; saadanne Mennesker har sikkert aldrig i dybeste Alvor staaet grublende overfor de Problemer, som den vantro for-gæves har anvendt sin Tankes største Kraft for at prøve paa at løse; de har sikkert aldrig følt den bitre Fortvivlelse, der overvælder Tanken om Hjelte, for det menneske, der engang har troet, kan sige, at han ikke længere tror, før han, i den dybere Troskab mod sin Sandhedserkendelse, maa opgive Troskaben imod sin Trosbekendelse.“ — Til den, som ikke kan se den dybe Alvor og den brændende Sandhedssøgen, der ligger bag denne Selvskildring, nytter det intet at tale.

Frk. Sannom gaar dernæst over til at omtale Madame H. P. Blavatsky; karakteriserer hende kort og fyndigt som „en fræk Charlatan“ og henviser iøvrigt til af Geijerstams Bog om hende „Moderne Overtro, et Indlæg mod Teosofi og Spiritisme.“ — Jeg antager det for givet, at Frk. Sannom anser sig for at være en Kristen; og jeg kan vel derfor gaa ud fra, at hun har gjort det til en ufravigelig Rettesnor for sit Liv aldrig — hverken offentlig eller privat — at udtale en Dom, det være sig om en Sag eller om en Person, før hun, ved alle de Midler, der staar til hendes Raadighed, har sat sig grundigt ind i det foreliggende Emne. Har hun derfor læst Angreb paa Md. Blavatsky — og vil hun udtale sin Dom om hende — har hun sikkert ogsaa anset det for sin Pligt at læse de Forsvar, der foreligger; men da hun kun henviser til et Angreb, maa jeg supplere hendes Henvisning og give Anvisning paa, hvad „den anden Part“ siger, som f. Eks. „Grevinde Wachtmeister“, H. P. Blavatsky och den Hemliga Läraren“ (Göteborg 1892.) A. P. Sinnett: „En Sierskas Öden.“ (Stockholm 1887) „Til Minna af H. B. Blavatsky af nogra af hennes Lärjungen.“ (Göteborg 1892.) Der er den Forskel paa de Forfattere, jeg henviser til, og paa af Geijerstam, at han aldrig har kendt Md. Blavatsky, medens de andre alle har kendt hende — og til dels opholdt sig i hendes Hjem i en Aarrække.

Frk. Sannom erklærer gentagende, at hun ikke interesserer sig for Teosofi; men jeg maa dog, — thi Overfladiskhed og Pjankethed er jo ikke hendes Sag, — gaa ud fra, at hun ikke alene kender ovennævnte Bøger men ogsaa nogle af Md. Blavatskys Hovedværker, som f. Eks. „The Secret Doctrine“, „Isis Unveiled“, „The Voice of the Silence“ — for blot at nævne nogle; thi ellers vilde hun jo stemple og dømme et Menneske, som hun kun havde et ganske flygtigt, ensidigt og andenhaands Kendskab til — og dette har jeg ingen Ret til at antage; thi Sætningen: Dømmer ikke, at I ikke skulle dømmes — maa dog vel altid være klart tilstede i er. Kristens Bevidsthed? Imidlertid maa jeg tilstaa, at jeg ikke forstaa, at Frk. Sannom har studeret alle disse — ikke ganske let læselige — Værker uden at nære nogen Interesse for Teosofi; dog — det maa jo blive hendes Sag.

Frk. Sannom skriver endvidere — et Sted — at hun ikke kender Annie Besants Standpunkt m. H. til Spørgsmaalet: Guds Tilværelse; et andet Sted skriver hun „den Gud, som Mrs. Besant fornægter.“ I Bogen „Nogle Livsproblemer“ — udkommet i dansk Oversættelse, findes et Afsnit: Religiøse Problemer, hvori Annie B. netop udtaler sig om Problemet: Guds Tilværelse; har man læst dette, er man ikke i Tvivl om hendes Anskuelse paa dette Punkt.

At komme nærmere ind paa Imødegaaelsen af Bemærkningerne om Hinduismen tillader Pladsen mig ikke; jeg vil kun udtale, at enhver, der har fulgt Annie Besants literære Virksomhed — som blot har læst „Four great Religions“ (oversat til Svensk: „Fyra

Världsreligioner“) og „The Evolution of Life and Form,“ vil være klar over, at hvad hun kæmper for ikke er den Hinduisme, som „træder Kvinderne ned i Møddingen“ — saa lidt som den Kristendom, der opretholder den Nedværdigelse af Kvinden, som kaldes: den lovbeskyttede, offentlige Prostitution. — Kristendom og Kristendom er to Ting — Hinduisme og Hinduisme ligeledes. —

Jeg vil slutte mit Svar med et Par løsevine Citater af A. Besants ovennævnte Bog: Livets og Formernes Udvikling; de vil bedre end noget, jeg kan skrive, antyde hendes Standpunkter. Hun skriver: „Der er kun eet Liv, Guds Liv, i enhver Ting i hans Univers. Intet Liv uden hans Liv, ingen Bevidsthed uden hans Bevidsthed. Dette er vor Herlighed; thi i samme Grad, som vi udvikler hans Billede i os, kan vi besvare hans Tænkning og kan i vore Sind genfrebringe det, som han har helliget, for at vi kan udvikles. — Det endelige Billede af det højeste paa Jorden er Mennesket; i Mennesket er der størst Mangfoldighed, fordi dets Maal er at udvikles til Selvbevidsthed. — Men derfor er der ogsaa paa dette Trin af Menneskets Udvikling Adskillelse og Strid; jeg tager mit eget, stakkels Genskin af en lille, ubetydelig Del af Guds Tanke, og jeg siger: „Dette er Gud,“ — jeg siger: „Tilbed dette, saaledes som jeg ser det“ — det vil sige: „Tilbed mig i Stedet for Gud, tilbed mine Forestillinger om ham i Stedet for ham.“ Saaledes opstiller det ene Menneske efter det andet sit Gudsbegreb som Gud, og derfor ser vi hele Verden delt i mange Anskuelse og Former for Gudsdyrkelse.

— Ja, maaske gaar jeg videre og siger: „Hvis I ikke dyrker min Opfattelse af Gud, er I Hedninger, I har en anden Tro, I hører til en anden Religion; vig til Side: thi jeg er ortodoks, I er Kættere og Eders Tro er gudsbespottelig.“ „Saaledes taler Religion efter Religion, Fanatiker efter Fanatiker; saaledes gør det ene Menneske efter det andet sit Genskin af Guddommen til Verdensaltets Gud og ypper Strid med sine Brødre, hvis Forestillinger om det guddommelige Billede er lige saa nødvendige for dets Fuldstændighed som hans egne. —

Gid jeg blot maatte kunne hjælpe Eder til at se Selvet Gud, i alt og alle; thi hvilken bedre Tjeneste kan det ene Menneske gøre det andet?“

Henny Diderichsen.

Det nordiske Kvindemøde i Kristiania.

(Korrespondance fra Norge.)

Telemarken, 16—7—02.

Saa vidt jeg erindrer, endte mit første Brev med Festlighederne i Ministerpalæet og paa Skøjen, henholdsvis Matinée og Soirée, begge i stor Stil og særdeles vellykkede.

Afslutningen paa de officielle Fester blev Middagen paa Holmenkollen, Kl. 7 Mandag Aften, i hvilken vel omtrent 400 Personer deltog. I Midtersalen fandtes det vældige Festbord i Form af en firgrenet Gaffel, rigt og smagfuldt pyntet med Bordløbere og Blomster, og uden om denne Kerne var i alle tilstødende Rum, ja ogsaa paa Balkoner og Galleri, dækket til de mange, der ikke kunde rummes i Hovedsalen. Maaltidet var i høj Grad animeret; Tale fulgte paa Tale, Hilsener og hjertelige Ord fra Land til Land udveksledes, og et Telegram fra sluttedes afsendt som Hilsen og Hyldest til Borgmester Berner, den Mand, der først af alle gav Kvindesagen i Norge sin værdifulde Støtte ved at optræde som Foreningens første Formand og ved i „Nyt Tidsskritt“ ihærdigt at arbejde for Sagen med sin Pen. Hr. Berner havde været til Stede ved Aabningshøjtideligheden, ved flere af Møderne og andre Lejligheder, men var desværre denne Aften forhindret; derimod viste Statsminister Blehr og Stortingspræsident Berner Kvindesagen den Ære at deltage i Festen, den sidste endog med en for „Kvindesagen“ særdeles opmuntrende Tale, hvori det bl. a. hed: „Da Loven om kommunal Stemmeret før Kvinder var gaaet igennem i Odelstinget, telegraferede nogle Herrer til en Dame af deres Bekendtskab: *Moriturus te saluunt* — døende hilser vi dig (Gladiatorernes Hilsen til Cæsar).“

Vel var dette gjort i Spøg, men Spøgen rummede dog ogsaa Alvor. Modstanden mod Stemmeret for Kvinder bundede for en stor Del i Mændenes Frygt for at skulle slippe

deres hidtil hævdede Enevælde — en Frygt, som udsprang af Egoisme.

Skulde Samfundet udvikle sig sundt og godt, var det nødvendigt, at ogsaa Kvinder fik et Ord med i Laget, satte deres Arbejde ind paa Løsningen af de mange foreliggende Opgaver.

Præsidenten sluttede med Ønsket om, at Kvinderne nu af al Magt vilde benytte den nyhvervede Ret og derved vise sig saa dygtige, at den politiske Stemmeret ikke fremdeles kunde nægtes dem.

At Talen hilstes med varmt Bifald, behøver vel næppe at tilføjes. Først sent sluttede den vellykkede Fest, hvor Sange og Taler lød i rig Afveksling, og hvor Festkomiteen endog havde været betænkt paa at formaa nogle af Foreningens Damer til som Afslutning at skaffe Deltagerne en kunstnerisk Nydelse ved Udførelsen af Karakterdansen og Sange.

Mellem Kl. 1 og 2 bragte Ekstra-Vogne fra Holmenkollen-Banen Deltagerne tilbage til Byen.

Men tilbage til Mødets alvorlige Del.

Lørdag Formiddag var helliget den kvindelige Uddannelse og derhen hørende Emner. Første Taler var Frk. Hagman fra Helsingfors, der dvælede ved det nye Kvindeideal, der er i Begreb med at udfolde sig; men til hvis Vækst i god Retning der kræves en høj Grad af Agtpaagivenhed under Barnets og den unge Kvindes hele Opdragelses- og Uddannelsesstid. Thi det er ikke, hvad nogle mener, blot legemlige Mødre, der tiltrænges, det er ogsaa aandelige; og den store, aandelige Moderlighed maa vækkes og dannes gennem Opfostringen. Kvindens Opgave er — som gift eller ugift — at indføre Moderlighedens Princip, Kærlighedens Princip i alle Samfundsforhold, baade de snevrere og de videre. For dette maa da omsider den alt ødelæggende Selviskhed vige.

Kvindelighedens Præg, endnu ikke fuldt kendt, men vel anet, maa paatrykkes Udviklingen; for gaar denne ikke opad.

Fru Koth talte derefter om Lønningsforholdene for Lærerinder. Taleren betragtede det som et stort socialt Spørgsmaal, at samme Lønningsprinciper gennemførtes for alle — bag den nuværende Forskel laa gammel Mistro og Underkendelse af Kvinders Arbejde. Ret betegnende er det saaledes, at naar det gælder Lærere, spørger man ikke om, med hvor lidt de kan nøjes; mens dette tages som Udgangspunkt for Lærerinders Lønning, selv i Tilfælde, hvor de udfører ganske det samme Arbejde og med ganske den samme Dygtighed. Altid taltes der om Lærernes Forsorgelsespligt, medens Lærerinderne betragtedes som „isolerede Væsener“, selv om de havde baade Forældre og Søskende at sørge for.

Under den paafølgende livlige Diskussion viste det sig, at der blandt de forskellige Landes Lærerinder var en Stræben efter at opnaa ens Løn for ens Arbejde. Fru Ragna Nielsen betegnede det som Mangel paa den rette Selvfølelse, naar Kvinder paa dette Punkt stillede sig lavere end Mænd, og Frk. Anne Bruun advarede mod „for stor Beskedenhed“ i denne Sag.

Afsluttende Foredrag Lørdag Formiddag holdtes af Frk. Ida Welhaven og gjaldt et Emne, hvorom vel alle iet kan enes: „Sangens opdragende Magt.“

Til Lørdag Eftermiddagens højst interessante Foredrag „huslig Uddannelse“, „anvendt Fysiologi“ og „Hjemmenes Vel“, vil jeg forbeholde mig at komme tilbage ved Leilighed, her eller andetsteds.

Mandagsmødets første Taler var Professorinde Michelet over Emnet „Kvinderne og Sædelighedssagen“. Fruen holdt sig hovedsagelig til den Betydning, det forebyggende Arbejde havde, og hun kaldte alle Kvinder frem til Kamp for denne Samfundssag. Men tillige paavistes det slaaende, hvor vanskeligt det netop her var at faa Kvinderne med. En Part fraterniserer ligefrem med Usædeligheden, og en anden, de dybt sædelige, vil ikke have noget dermed at gøre — de kalder det at grave i Smuds og mener, at der intet er at gøre, og da særlig, at det ikke vedkommer dem. Føler disse sig da ikke kaldede til det frelsende Arbejde blandt de allerede torulykkede, maa de dog vide, at de ikke under noget omstændighed har Lov at skyde det forebyggende Arbejde fra sig, hverken det, der ligger lige for i Hjemmet overfor egne Børn, hvis Sind og Hjerte det gælder at holde rene, eller det, der fordrer Tanker og Arbejde udadtil: for de ubemidlede Børn, for Tjenesteg og Sypiger, for ensomme af begge Køn lige fra Studenten til den lavest stillede. Mange vil Varieteerne til Livs, og det gør de Ret i; men noget andet maa da sættes i Stedet — gode, uskyldige Adspredelser, hvorved de unge kan glædes. Fru Michelet sluttede sig i det hele ganske til de to Talere, der tidligere havde behandlet Sædelighedssagen, nemlig Frk. Sandelin fra Sverige og Frk.